

RAZISKOVANJE HOKOJK V BRAZILSKEM PANTANALU

// Martin Senič

Družina (pravih) hokojk vrste *Crax fasciolata*. Na sliki so odrasla samica in samec ter mlad samec. Mladiči z odraslimi živalmi ostanejo tudi do 10 meseca starosti.
foto: **Martin Senič**

Za večino ptic, predvsem gozdnih, razširjenih v Neotropisu (tropskih in subtropskih predelih Novega sveta), še vedno primanjkujejo nekateri osnovni podatki o njihovi biologiji. To velja tudi za predstavnike iz družine hokojk (Cracidae), kot so šakujke, čakalake in prave hokojke. Kljub njihovi pomembni ekološki vlogi in široki razširjenosti v neotropski regiji so hokojke slabo raziskane. V splošnem imamo pri tej skupini opraviti s pomanjkanjem osnovnih informacij o biologiji, kot so reproduktivni vzorci, prehranjevalne navade, velikosti teritorijev in gostote populacij posameznih vrst. Ti podatki pa so ključnega pomena za ustrezno načrtovanje varstvenih ukrepov. Eden glavnih razlogov za pomanjkanje znanja je ta, da so

hokojke izmuzljive, obenem pa živijo v ekstremnih okoljih, ki terjajo velik logistični, časovni in finančni napor. Sam sem se o tem prepričal med svojim raziskovanjem hokojk v sklopu dolgoročne študije, ki jo opravljam na območju severnega Pantanala v Braziliji.

HOKOJKE IN NJIHOVO VARSTVO

Hokojke veljajo za najbolj ogroženo družino ptic na območju Južne in Srednje Amerike. Pogosto živijo v okoljih, ki so izpostavljena velikim antropogenim spremembam, kot si jih na evropskem nivoju le težko predstavljamo. Nekateri človekovi posegi so iz socialno-ekonomskega vidika neizogibni. Pretvorba raznolikega avtohtonega življenja v monokulturne nasade in pašnike je pogosto posledica prizadevanj držav globalnega juga po izboljšanju svojega gospodarskega položaja. Izguba habitatov, predvsem kot posledica krčenja »neskončnih« gozdov, skupaj s prekomernim lovom sta glavni grožnji za hokojke. Pri tem je lov pogosto povezan tudi z zagotavljanjem prehranske varnosti ljudi, ki tam živijo. Ne smemo pa prezreti niti negativne vloge vplivnih posameznikov ter multinacionalk, ki na območju globalnega juga delujejo pod manj strogimi regulacijami, pri čemer zasledujejo predvsem lasten dobiček.

Družina hokojk obsega 57 srednje velikih do velikih vrst ptic. Med njimi je 25 vrst globalno ogroženih ali pa so tik pred tem, da to postanejo, ena je v naravi že izumrla, za pet vrst pa nimamo podatkov o stanju populacij. Hokojke iz poddružine Cracinae so še posebej občutljive za krčenje habitata

Hokojka vrste *Pipile grayi* je izmed vseh vrst na območju raziskave najtežavnejša za raziskovanje. Njene populacije so v upadu.

foto: **Martin Senič**

in prekomerni lov in so zaradi tega v veliki meri izpostavljene lokalnim izumrtjem. Prave hokojke kot največje predstavnice družine navadno ležejo le eno do dve jajci na leto, starša ostaneta z mladičem tudi do 10 mesecev, spolno zrelost pa dosežejo v drugem letu starosti. To velja tudi za hokojko vrste *Crax fasciolata*, glavno vrsto moje raziskave. Globalno je po kriterijih IUCN-a opredeljena kot ranljiva vrsta (»Vulnerable«) z visoko prioriteto za ohranjanje. Njeno območje razširjenosti se je v zadnjih desetletjih zmanjšalo za velikost približno petnajstih Slovenij!

PANTANAL - ZADNJE ZATOČIŠČE MNOGIH OGRÖZENIH VRST

Pantanal, ki se razteza v osrčju Južne Amerike med Brazilijo, Bolivijo in Paragvajem, je s površino 195.000 km² in obsežnimi poplavnimi območji največje celinsko mokrišče na svetu. Je še slabo raziskan in razmeroma nedotaknjen, kar omogoča raziskave redkih in ogroženih vrst ter pridobivanje ključnih podatkov v njihovem naravnem okolju. Tu se v velikem številu pojavlja več vrst hokojk, med njimi tudi prej omenjena vrsta *C. fasciolata*, ki tu dosega največje populacijske gostote.

Moje raziskovanje poteka v 4200 hektarov velikem zasebnem rezervatu SESC Pantanal, Baía das Pedras v občini Poconé, v brazilski zvezni državi Mato Grosso. Ta je del večjega zavarovanega območja Estância Ecológica Sesc Pantanal, za katero so značilne močne sezonske poplave, ki ustvarjajo mozaičnost habitatov s pol listopadnimi in obrežnimi gozdovi, močvirji, grmiščnimi sestoji in savanskimi tvorbami.

BOLJŠE POZNAVANJE VRST NA OBMOČJU Z NIZKIM ČLOVEŠKIM VPLIVOM

Leta 2017 sem se kot magistrski študent v okviru svoje študijske prakse pridružil raziskovalni skupini »Computational Bioacoustics Research Unit« univerze v Mato Grosso. Obisk se je nato hitro razvil v raziskovalno sodelovanje s ciljem prispevati k boljšemu razumevanju hokojk na tem območju. V zadnjih letih sem sodelovanje še dodatno okreplil za namene svoje doktorske naloge, v sklopu raziskovalnega sodelovanja med Oddelkom za biodiverzitetu UP Farnit in že omenjeno raziskovalno skupino. V letu 2024 načrtujem že tretji raziskovalni obisk, ki bo v celoti namenjen zbiranju podatkov na terenu.

V sklopu dosedanjih raziskav smo preučevali predvsem vrsto *C. fasciolata*. S pomočjo lovskih kamer smo spremljali njene reprodukcijske, dnevne in sezonske vzorce, socialno organizacijo ter razmerje med spoloma. Prvi rezultati so pokazali, da se vrsta na območju raziskave lahko razmnožuje celo leto, kar je novost glede na pretekle ugotovitve. Razmer-

Prizadevanje za izboljšanje obstoječega znanja o predstavnicah družine hokojk je ključno za pripravo ustreznih strategij njihovega varstva.

je med spoloma je pri odraslih osebkih uravnoteženo, kar skupaj z visokim številom opažanj kaže na zdravo lokalno populacijo. Ob večjih človekovih vplivih ne bi bilo tako, saj lov povečuje smrtnost samcev. Pri hokojkah smo prvič potrdili, da je v naravi razmerje med spoloma pri mladičih močno v prid samicam, kar nakazuje na višjo stopnjo smrtnosti samic med obdobjem odraščanja.

Raziskavo sedaj razširjamo na ocenjevanje populacijskih gostot omenjene vrste na tem območju, obenem pa še na druge vrste hokojk, tj. čakalako vrste *Ortalis canicollis*, šakujko vrste *Penelope ochrogaster* in hokojki vrste *Pipile cufubi* in *P. grayi*. Med našimi cilji je pridobitev novih informacij o vzorcih njihovega razmnoževanja, teritorialnem vedenju in prehranjevalnih navadah. Za oceno njihovega stanja poleg lovskih kamer uporabljamo tudi bioakustiko in neposredna opazovanja. Naša raziskava poteka na neokrnjenem območju z minimalnimi človeškimi vplivi. To povečuje uporabnost rezultatov za načrtovanje naravovarstvenih ukrepov na območjih, kjer so vrste izpostavljene večjim grožnjam, obenem pa podatki o naravnem stanju niso vedno dosegljivi. Zbrani podatki so pomembni tudi za redkejša, a sorodne vrste hokojk s podobnimi življenjskimi navadami.

Na spletni strani: www.linktr.ee/martin.senic (ali prek priložene QR kode) si lahko ogledate kratek predstavitveni video moje raziskave in najdete podrobnejše informacije o vrsti *C. fasciolata*.

Pantanal v osrčju Južne Amerike velja za največje celinsko mokrišče na svetu. Njegova obsežna poplavna območja so še slabo raziskana in razmeroma nedotaknjena, kar omogoča raziskave redkih in ogroženih vrst.

foto: iStock

